અદ્યતન આવૃત્તિ

GYAN LIVE

GYAN LIVE

TET-I & TET-IIના નવા અભ્યાસક્રમ (2025) અનુસાર...

ગુજરાતી | English

અર્થગ્રહણ | Comprehension

CTETમાં પૂછાયેલ PYQs સાથે

સંપાદક
જ્ઞાન લાઈવ ટીમ

લેખક
ચેતન પટેલ સર

SEB | GPRB | GSSSB
દ્વારા લેવાતી પરીક્ષા માટે
મહત્ત્વનું પુસ્તક...

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	વિષય	પાન નં.
1.	અર્થગ્રહણ - ગદ્ય સમીક્ષા	01
2.	પ્રેકટીસ માટે જરૂરી અર્થગ્રહણ	11
3.	પરીક્ષામાં પુછાયેલા અર્થગ્રહણ	29
4.	સ્વ પ્રયત્ન માટે અર્થગ્રહણ	54
5.	COMPREHENSION	202
6.	Reading Comprehension	224
7.	Govt Exam Question Paper Comprehension	260
8.	CTET માં પુછાયેલા અર્થગ્રહણના ગદ્ય અને પદ્યના પ્રશ્નો (1 થી 9 પેપર)	313
9.	Prose and verse comprehension questions asked in CTET (1 to 6 Paper)	378
10.	TET-1 Paper 2025	406

TET-I (ધોરણ 1 થી 5 માટે)

આ કસોટીમાં કુલ 5 વિભાગો 150 પ્રશ્નો અને 150 ગુણ

1. સુધારેલ જોગવાઇ — ગુણ **30**

વિભાગ - 1 : બાળ વિકાસ અને શૈક્ષણિક શાસ્ત્ર — **30**
(30 ગુણ) (30 પ્રશ્નો)

(A) બાળ વિકાસ **(15 ગુણ) (15 પ્રશ્નો)**

- વિકાસની સંકલ્પના અને અધ્યયન સાથેનો સંબંધ
- બાળ વિકાસના લક્ષણો અને સિદ્ધાંતો વિકાસને અસર કરતા પરિબળો વારસો અને વાતાવરણ
- સામાજિકતાનો વિકાસ અને તેને અસર કરતા પરિબળો
- સામાજિકીકરણ પ્રક્રિયાઓ:
- સામાજિક જગત અને બાળક (વાલી. શિક્ષક, સહપાઠી)
- એરિક્સન, મોન્ટેસરી, ફોબેલ, કોહલબર્ગ સિદ્ધાંત અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ
- બાળકેન્દ્રી અને પ્રગતિશીલ શિક્ષણની સંકલ્પના
- બુદ્ધિની સંકલ્પના અંગેનો સમીક્ષાત્મક દૃષ્ટિકોણ
- બહુ આયામી બુદ્ધિ
- બાળકોમાં વિકાસ-ભાષા અને વિચાર
- લિંગ/જાતિ(Gender): સામાજિક બંધારણ, લિંગભેદ, જાતિગત/લિંગ ભૂમિકાઓ, શિક્ષણના સંદર્ભમાં જાતિયતાની અસર
- અધ્યેતાઓમાં વ્યક્તિગત ભિન્નતા, ભાષા, જાતિ, લિંગ, સમુદાય, ધર્મ વગેરે આધારિત ભિન્નતાઓની સમજ
- અધ્યયનનું મૂલ્યાંકન અને અધ્યયન માટેના મૂલ્યાંકન વચ્ચેનો તફાવત: શાળાકીય મૂલ્યાંકન: સતત અને સર્વગ્રાહી
- મૂલ્યાંકન (CCE)
- દૃષ્ટિકોણ અને પ્રયાસો
- વર્ગખંડમાં અધ્યેતાઓની વર્ગખંડ તત્પરતા. અધ્યયન અને વિવેચનાત્મક ચિંતનના વિકાસ અને અધ્યેતાની અધ્યયન સિદ્ધિના મૂલ્યાંકન માટે યોગ્ય પ્રશ્નોની રચના

(B) સમાવેશી શિક્ષણ અને વિશિષ્ટ જરૂરીયાત ધરાવતા બાળકો અંગે સમજ : **(05 ગુણ) (05 પ્રશ્નો)**

- વિવિધ પરિવેશ ધરાવતા અધ્યેતાઓને સમાવવા- જેમાં આર્થિક - સામાજિક રીતે પછાત, વંચિત બાળકોનું સમાવેશન
- અધ્યયન અક્ષમતા (Learning Disability) ધરાવતા બાળકો, વિવિધ દિવ્યાંગતા ધરાવતા બાળકો

(C) અધ્યયન અને શૈક્ષણિક શાસ્ત્ર : **(10 ગુણ) (10 પ્રશ્નો)**

- બાળકો કેવી રીતે વિચારે છે અને શીખે છે ; શાળાકીય પ્રદર્શનમાં તેઓ કેમ અને કેવી રીતે નિષ્ફળ જાય છે તેના કારણો.
- અધ્યયન-અધ્યાપનની પાયાની પ્રક્રિયાઓ : બાળકોની અધ્યયન વ્યૂહ રચનાઓ; સામાજિક પ્રવૃત્તિ તરીકે અધ્યયન: પરિપ્રેક્ષ્ય. અધ્યયનનો સામાજિક
- બાળક સમસ્યા ઉકેલનાર અને વૈજ્ઞાનિક
- બાળકોમાં અધ્યયન માટેની વૈકલ્પિક
- સંકલ્પના: અધ્યયન પ્રક્રિયામાં બાળકોથી થતી ભૂલોની મહત્વના સોપાન તરીકે સમજ
- જ્ઞાન/બોધ (Logion) અને સંવેગો (Emotions)
- પ્રેરણા અને અધ્યયન
- અધ્યયનને અસર કરતા વ્યક્તિગત અને પર્યાવરણીય પરીબળો

2. વિભાગ - 2 : ગુજરાતી ભાષા (Language 1)

30- (30ગુણ) (30 પ્રશ્નો)

(A) ભાષા અર્થગ્રહણ (Language Comprehension) - (15ગુણ) (15 પ્રશ્નો)

- ભાષાના પેપરમાં દરેક વિષયના વિષય વસ્તુમાં ભાષા સજજતા, સંભાષણ અને વિદ્યાર્થી સાથેના વર્ગ વ્યવહાર તેમજ આંતરક્રિયાને લગતી સજજતાનું મૂલ્યાંકન કરતા, તેમજ ભાષાના મૂળભુત તત્વો, પ્રત્યાયન અને સાર અર્થગ્રહણની ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરતા પ્રશ્નો.
- અપરિચિત પાઠો વાંચવા -બે પાઠ (એક ગદ્ય અથવા નાટક અને એક કાવ્ય)
- પ્રશ્નો: સમજૂતી, અનુમાન, વ્યાકરણ અને વાક્કુશળતા
- (ગદ્યખંડ સાહિત્યિક, વૈજ્ઞાનિક, વર્ણનાત્મક અથવા વિવેચનાત્મક હોઈ શકે)
- શ્રવણ અને કથન: ભાષા શિક્ષણમાં મહત્વ
- આ કસોટીમાં ધોરણ 1 થી પના ગુજરાતી ભાષા વિષયના અભ્યાસક્રમ આધારિત પ્રશ્નો. પરંતુ તેનું કઠિનતા મૂલ્ય અને સંબંધ માધ્યમિક શિક્ષણ (ધોરણ-10) સુધીનો રહેશે.

(B) ભાષા વિકાસની શૈક્ષણિક પદ્ધતિ (15 ગુણ) (15 પ્રશ્નો)

- અધ્યયન અને ભાષા (Learning and Acquisition) ભાષા સંપ્રાપ્તિ
- ભાષા શિક્ષણના સિદ્ધાંતો
- ભાષા શીખવામાં વ્યાકરણની ભૂમિકા અંગેની સમીક્ષાત્મક દષ્ટિ - વિચારોને મૌખિક અને લખાણ સ્વરૂપે વ્યક્ત કરવા.
- વર્ગખંડમાં ભાષા શીખવવાના પડકારો; ભાષાકીય મુશ્કેલીઓ, ભૂલો અને વિકારો
- ભાષા કૌશલ્યો (Language skills)
- ભાષા અર્થગ્રહણ અને પ્રવિણ્યનું મૂલ્યાંકન: શ્રવણ, કથન, વાંચન, લેખન
- અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી: પાઠ્યપુસ્તક, મલ્ટી-મીડિયા સામગ્રી. વર્ગખંડના બહુભાષી સ્રોતો
- ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (Remedial Teaching)

વિભાગ - 3 : અંગ્રેજી ભાષા (Language II)

(30ગુણ) (30 પ્રશ્નો)

(A) ભાષા અર્થગ્રહણ (Language Comprehension) - (15ગુણ) (15 પ્રશ્નો)

- ભાષાના પેપરમાં દરેક વિષયના વિષય વસ્તુમાં ભાષા સજજતા, સંભાષણ અને વિદ્યાર્થી સાથેના વર્ગ વ્યવહાર તેમજ આંતરક્રિયાને લગતી સજજતાનું મૂલ્યાંકન કરતા તેમજ ભાષાના મૂળભુત તત્વો, પ્રત્યાયન અને સાર અર્થગ્રહણની ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરતા પ્રશ્નો.
- અપરિચિત પાઠો વાંચવા - બે પાઠ (એક ગદ્ય અથવા નાટક અને એક કાવ્ય)
- પ્રશ્નો : સમજૂતી. અનુમાન, વ્યાકરણ અને વાકકુશળતા
- (ગદ્યખંડ સાહિત્યિક, વૈજ્ઞાનિક, વર્ણનાત્મક અથવા વિવેચનાત્મક હોઈ શકે)
- શ્રવણ અને કથન: ભાષા શિક્ષણમાં મહત્વ
- આ કસોટીમાં ધોરણ 1 થી 5 ના અંગ્રેજી ભાષા વિષયના અભ્યાસક્રમ આધારિત પ્રશ્નો. પરંતુ તેનુ કઠિનતા મૂલ્ય અને સંબંધ માધ્યમિક શિક્ષણ (ધોરણ-10) સુધીનો રહેશે.

(B) ભાષા વિકાસની શૈક્ષણિક પદ્ધતિ (15ગુણ) (15 પ્રશ્નો)

- અધ્યયન અને ભાષા (Learning and Acquisition) ભાષા સંપ્રાપ્તિ
- ભાષા શિક્ષણના સિદ્ધાંતો
- ભાષા શીખવામાં વ્યાકરણની ભૂમિકા અંગેની સમીક્ષાત્મક દ્રષ્ટિ - વિચારોને મૌખિક અને લખાણ સ્વરૂપે વ્યક્ત કરવા.

- વર્ગખંડમાં ભાષા શીખવવાના પડકારો: ભાષાકીય મુશ્કેલીઓ, ભૂલો અને વિકારો
- ભાષા કૌશલ્યો (Language Skills)
- ભાષા અર્થગ્રહણ અને પ્રવિણ્યનું મૂલ્યાંકન: શ્રવણ, કથન, વાંચન, લેખન
- અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી: પાઠ્યપુસ્તક, મલ્ટી-મીડિયા સામગ્રી, વર્ગખંડના બહુભાષી સ્રોતો
- ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (Remedial Teaching)

વિભાગ - 4 : ગણિત

(30 ગુણ) (30 પ્રશ્નો)

(A) વિષયવસ્તુ - (15ગુણ) (15 પ્રશ્નો)

ગણિત વિષયમાં સંકલ્પના સ્પષ્ટીકરણની બાબતો અને સમસ્યા ઉકેલ સંબંધિત ક્ષમતા આધારિત પ્રશ્નો, આ કસોટીમાં ધોરણ 1 થી 5 ના ગણિત વિષયના અભ્યાસક્રમ આધારિત પ્રશ્નો. પરંતુ તેનુ કઠિનતા મૂલ્ય અને સંબંધ માધ્યમિક શિક્ષણ (ધોરણ-10) સુધીનો રહેશે.

(B) પધ્ધતિ શાસ્ત્ર - (15ગુણ) (15 પ્રશ્નો)

- ઉપચાર
- ગણિતનું સ્વરૂપ / તર્કશક્તિ, બાળકોની વિચારવાની તથા તર્ક કરવાની તરાહ, અર્થ અને શીખવા માટે અપનાવતી વ્યૂહરચનાઓ
- અભ્યાસક્રમમાં ગણિતનું સ્થાન
- ગણિત શિક્ષણની પદ્ધતિઓ/ પ્રયુક્તિઓ
- વર્ગખંડ પ્રત્યાયનમાં ભાષાની ભૂમિકા
- ઔપચારિક અને અનૌપચારિક મૂલ્યાંકન
- ગણિત અધ્યાપન સમસ્યાઓ
- ગણિતમાં થતી ભૂલો અને તેના નિવારણના ઉપાયો

વિભાગ-5 પર્યાવરણ, સામાન્ય જ્ઞાન, શિક્ષણના વર્તમાન પ્રવાહો

(30 ગુણ) (30 પ્રશ્નો)

(A) પર્યાવરણ વિષય અને પધ્ધતિ શાસ્ત્ર (20 ગુણ) (20 પ્રશ્નો)

- ધોરણ 1 થી 5ના અભ્યાસક્રમ આધારિત પ્રશ્નો જેનું કઠિનતા મૂલ્ય માધ્યમિક શિક્ષણ (ધોરણ-(10) સુધીનો રહેશે.
  (1) વિષયવસ્તુ - (10ગુણ) (10 પ્રશ્નો)
- પર્યાવરણ વિષયનો ધોરણ 1 થી 5ના અભ્યાસક્રમ આધારિત પ્રશ્નો
  (2) પધ્ધતિ શાસ્ત્ર - (10 ગુણ) (10 પ્રશ્નો)
- પર્યાવરણ (EVS) ની સંકલ્પના અને વ્યાપ
- પર્યાવરણ મહત્વ
- પર્યાવરણ અને પર્યાવરણ શિક્ષણ વચ્ચેનો સંબંધ
- અધ્યયનના સિદ્ધાંતો (Learning Principles)
- વિજ્ઞાન અને સામાજિક વિજ્ઞાન સાથેનો વ્યાપ અને સંબંધ
- સંકલ્પનાઓ રજૂ કરવાની પદ્ધતિઓ
- પ્રવૃત્તિઓ (Activities)
- પ્રયોગો/પ્રાયોગિકકાર્ય (Experimentation Practical Work)
- ચર્ચા (Discussion)

- સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (CCE)
- શિક્ષણ સામગ્રી (Teaching Material Ads)
- અધ્યાપનની સમસ્યાઓ (Problems)

(B) સામાન્ય જ્ઞાન, Reasoning Ability. Logical Ability, Teaching Aptitude, Date Interpretation જેવી બાબતો આધારિત પ્રશ્નો (05ગુણ) (05 પ્રશ્નો)

(C) શિક્ષણના વર્તમાન પ્રવાહ (05 ગુણ) (05 પ્રશ્નો)

TET-II (ધોરણ 6 થી 8 માટે)

આ કસોટીમાં બે વિભાગ રહેશે.

વિભાગ-1 અને વિભાગ-2,

વિભાગ - 1 કુલ 75 પ્રશ્નો રહેશે. (75 ગુણ)

ક્રમ	સુધારેલ જોગવાઇ	ગુણ

1. (1) બાળ વિકાસ અને શૈક્ષણિક શાસ્ત્ર - (25ગુણ) (25 પ્રશ્નો)

(A) બાળ વિકાસ (10ગુણ) (10 પ્રશ્નો)

- અધ્યાપ
- વિકાસની સંકલ્પના અને અધ્યયન સાથેનો સંબંધ
- બાળ વિકાસના સિધ્ધાંતો
- વારસો અને વાતાવરણની બાળ વિકાસ પર અસર
- સામાજિકીકરણ પ્રક્રિયા: સામાજિક જગત અને બાળક (શિક્ષક, માતાપિતા, સહપાઠી)
- જીન પિયાજેના અધ્યયન રચનાત્મક સિદ્ધાંત, વાયગોસ્કીનો અધ્યનના સામાજિક સંરચનાવાદનો સિદ્ધાંત
- અધ્યયનના સિદ્ધાંતો: (સ્કીનર, થાર્નડાઈક, પાવલોવ)
- બાળકેન્દ્રી શિક્ષણ
- બુદ્ધિ: સંકલ્પના, હાવર્ડ-ગાર્ડનરનો બહુવિધ બુદ્ધિનો સિદ્ધાંત, સાંવેગિક બુદ્ધિ)
- જાતિ વિષયક ભેદ દૂર કરવામાં કેળવણીની ભૂમિકા
- વૈયક્તિક ભિન્નતા: (ભાષા, જાતિ, સમાજ, ધર્મ વગેરે આધારિત)
- અધ્યેતાની ભાષા અને શાળા
- મૂલ્યાંકન: (સંકલ્પના, અધ્યયનનું મૂલ્યાંકન, અધ્યયન માટેનું મૂલ્યાંકન, સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન, રચનાત્મક મૂલ્યાંકન)
- વર્ગખંડમાં અધ્યેતાઓની વર્ગખંડ તત્પરતા, અધ્યયન અને વિવેચનાત્મક ચિંતનની વિકાસ અને અધ્યેતાઓની અધ્યયન સિધ્ધિના મૂલ્યાંકન માટે યોગ્ય પ્રશ્નોની રચના

(B) સમાવેશી શિક્ષણની સંકલ્પના અને વિશિષ્ટ જરૂરીયાતવાળા બાળકોની સમજ (05 ગુણ) (05 પ્રશ્નો)

- વર્ગખ
- ઉપેક્ષિત, વંચિત અને વિવિધ પરિવેશ ધરાવતા અધ્યેતાને સંબોધવા
- અધ્યયન અક્ષમતા અથવા દિવ્યાંગતા ધરાવતા બાળકોની જરૂરિયાતને સંબોધવી
- (મેધાવી અધ્યેતાની જરૂરિયાતોને સંબોધવી)/ પ્રતિભાશાળી, સર્જનાત્મક અને વિશિષ્ટ ક્ષમતા ધરાવતા અધ્યેતાને સંબોધવ
- સમાવેશી શાળા અને શિક્ષક

(C) અધ્યયન અને અધ્યાપન શાસ્ત્ર : (10 ગુણ) (10 પ્રશ્નો)

- વિદ્યાર્થી કઈ રીતે વિચારે છે અને શીખે છે?
- અધ્યેતાની શૈક્ષણિક પછાતપણાના કારણો. સિધ્ધિમાં
- શાળામાં અને શાળા બહાર થતાં અધ્યયન વચ્ચેનો સંબંધ અને તફાવત
- અધ્યયનમાં સામાજિક-સાંસ્કૃતિક અને જ્ઞાનાત્મક પ્રક્રિયાઓ
- સંરચનાત્મક 5 'E' મોડેલ
- પ્રેરણાના સિધ્ધાંતો
- અધ્યયનને અસર કરતા પરિબળો
- અધ્યયન સંક્રમણ
- અધ્યાપન સૂત્રો

(2) ભાષા (ગુજરાતી અને અંગ્રેજી) (25 ગુણ) (25 પ્રશ્નો)

- ભાષાકીય સજ્જતા અને વિદ્યાર્થી સાથેના વર્ગ વ્યવહાર, આંતરક્રિયાને લગતી સજ્જતા. ભાષાના મુદ્દાતત્વો. પ્રત્યાયન અને સાર અર્થ ગ્રહણની ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરતા પ્રશ્નો. તેમજ
- અપરિચિત પાઠો વાંચવા-બે પાઠ (એક ગદ્ય અથવા નાટક અને એક કાવ્ય)
- પ્રશ્નો: સમજૂતી, અનુમાન, વ્યાકરણ અને વાક્કુશળતા (ગદ્યખંડ સાહિત્યિક, વૈજ્ઞાનિક, વર્ણનાત્મક અથવા વિવેચનાત્મક હોઈ શકે)
- શ્રવણ અને કથન: ભાષા શિક્ષણમાં મહત્વ

(3) સામાન્ય જ્ઞાન, શિક્ષણના વર્તમાન પ્રવાહો (25 ગુણ) (25 પ્રશ્નો)

- સામાન્ય જ્ઞાન, Reasoning Ability, Logical Ability. Teaching Aptitude, Data Interpretation જેવી બાબતો આધારિત પ્રશ્નો તેમજ શિક્ષણના વર્તમાન પ્રવાહોના પ્રશ્નો.

વિભાગ - 2 કુલ 75 પ્રશ્નો રહેશે

- આ વિભાગમાં નીચેના વિષયો પૈકી જે તે ઉમેદવારે પોતાની લાયકાત મુજબનો વિષય રાખવાનો રહેશે.

(B) ગણિત અને વિજ્ઞાન અથવા (B) ભાષાઓ અથવા (C) સામાજિક વિજ્ઞાન

(A) ગણિત અને વિજ્ઞાન (કુલ 75 ગુણ) (75 પ્રશ્નો)

ગણિતના વિષય વસ્તુ અને તેનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર - (40 ગુણ) (40 પ્રશ્નો)

★ ગણિત વિષય વસ્તુ (25 ગુણ) (25 પ્રશ્નો)

- ગણિત વિષયમાં સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરણની બાબતો અને સમસ્યા ઉકેલ સંબંધિત ક્ષમતા આધારિત વિષયવસ્તુનુ વ્યવહારિક પ્રશ્નો દ્વારા મૂલ્યાંકન.
- આ કસોટીમાં ધોરણ 6 થી 8 ના ગણિત વિષયના અભ્યાસક્રમ આધારિત પ્રશ્નો. પરંતુ તેનુ કઠિનતા મૂલ્ય અને સંબંધ ઉચ્ચ માધ્યમિક શિક્ષણ (ધોરણ-12) સુધીનો રહેશે.

★ ગણિતનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર (15 ગુણ) (15 પ્રશ્નો)

- ગણિતનું સ્વરૂપ
- અભ્યાસક્રમમાં ગણિતનું સ્થાન
- ગણિતની ભાષા
- સમુદાય ગણિત
- મૂલ્યાંકન
- ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (Remedial Teaching)
- ગણિત શિક્ષણની મુશ્કેલીઓ

- ગણિત શિક્ષણના મૂલ્યો:
- ગણિત શિક્ષણના હેતુઓ:
- ગણિત શિક્ષણની પધ્ધતિ: નિદર્શન, પ્રયોગ, પ્રોજેક્ટ, આગમન-નિગમન, પૃથક્કરણ-સંયોગીકરણ
- ગણિતનો અન્ય વિષય અને અનુબંધ

★ વિજ્ઞાનના વિષય વસ્તુ અને તેનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર - (35ગુણ) (35 પ્રશ્નો)

- **વિજ્ઞાન વિષય વસ્તુ (25 ગુણ) (25 પ્રશ્નો)**
  - વિજ્ઞાન વિષયમાં વ્યાવહારિક વિજ્ઞાન, રોજ બરોજના અનુભવ સાથેનુ વિજ્ઞાન, સ્વાનુભવો, અવલોકન અને નિરીક્ષણ આધારિત પ્રશ્નો. આ કસોટીમાં ધોરણ 6 થી 8 ના વિજ્ઞાન વિષયના અભ્યાસક્રમ આધારિત પ્રશ્નો. પરંતુ તેનુ કઠિનતા મૂલ્ય અને સંબંધ ઉચ્ચ માધ્યમિક શિક્ષણ (ધોરણ-12) સુધીનો રહેશે.

★ વિજ્ઞાનનું પદ્ધતિશાસ્ત્ર પ્રશ્નો) (10 ગુણ) (10 પ્રશ્નો)

- વિજ્ઞાનનું સ્વરૂપ અને માળખું
- કુદરતી વિજ્ઞાન - લક્ષ્યો અને ઉદ્દેશ્યો
- વિજ્ઞાનની સમજણ અને કદર
- અભિગમો
- નિદર્શન, પ્રયોગ, શોધ, પ્રદર્શન, પ્રોજેક્ટ (વિજ્ઞાન શિક્ષણની પધ્ધતિ)
- વિજ્ઞાન શિક્ષણમાં અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી
- મૂલ્યાંકન (જ્ઞાનાત્મક, મનોશારીરિક, ભાવનાત્મક)
- નિદાનાત્મક-ઉપચારાત્મક (Remedial Teaching) શિક્ષણ
- વિજ્ઞાન વિષયમાં નવીનીકરણ
- વિજ્ઞાન મંડળ, ક્ષેત્રિય મુલાકાત
- વિજ્ઞાન પ્રયોગ શાળા

અથવા

(B) ભાષા : 75 ગુણ (75 પ્રશ્નો)

- ભાષાના પેપરમાં દરેક વિષયના વિષય વસ્તુમાં ભાષા સજજતા, સંભાષણ અને વિદ્યાર્થી સાથેના વર્ગ વ્યવહાર તેમજ આંતર ક્રિયાને લગતી સજજતાનું મૂલ્યાંકન કરતા તેમજ ભાષાના મુળભુત તત્વો, પ્રત્યાયન અને સાર અર્થગ્રહણની ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરતા પ્રશ્નો. આ કસોટીમાં ધોરણ 6 થી 8 ના ભાષા વિષયના અભ્યાસક્રમને આધારિત પ્રશ્નો. પરંતુ તેનુ કઠિનતા મૂલ્ય અને સંબંધ ઉચ્ચ માધ્યમિક શિક્ષણ (ધોરણ-12) સુધીનો રહેશે.
  - ગુજરાતી ભાષા (20 ગુણ)
  - ગુજરાતી ભાષા વિષય વસ્તુ (15 ગુણ)
  - ગુજરાતી પધ્ધતિ શાસ્ત્ર (5 ગુણ)
  - અંગ્રેજી ભાષા (20 ગુણ)
  - અંગ્રજી ભાષા વિષય વસ્તુ (15 ગુણ)
  - અંગ્રેજી પધ્ધતિ શાસ્ત્ર (5 ગુણ)
  - હિન્દી ભાષા (20 ગુણ)
  - હિન્દી ભાષા વિષય વસ્તુ (15 ગુણ)
  - હિન્દી પધ્ધતિ શાસ્ત્ર (5 ગુણ)
  - સંસ્કૃત/ઉર્દુ/મરાઠી ભાષા (15 ગુણ)
  - સંસ્કૃત/ઉર્દુ/મરાઠી ભાષા વિષય
  - વસ્તુ (10 ગુણ)
  - સંસ્કૃત/ઉર્દુ/મરાઠી પધ્ધતિ શાસ્ત્ર (5 ગુણ)

- ઉપરોક્ત ભાષા વિષયનું પધ્ધતિ શાસ્ત્ર : (ગુજરાતી, અંગ્રેજી અને હિન્દી તેમજ સંસ્કૃત અથવા ઉર્દુ અથવા મરાઠી ભાષા શાસ્ત્ર)
- અભ્યાસ (Learning) અને અધિગમ (Acquisition) શીખવું અને સંપ્રાપ્તિ

★ ભાષા શિક્ષણના સિદ્ધાંતો

- ભાષા વિકાસ માટે શ્રવણ અને કથનની ભૂમિકા
- IT (માહિતી ટેકનોલોજી) નો સાધન તરીકે ઉપયોગ
- વિચારોને મૌખિક અને લેખિત રીતે વ્યક્ત કરવા માટે વ્યાકરણની સમીક્ષાત્મક ભૂમિકા
- વિવિધતા ધરાવતા વર્ગખંડમાં ભાષા શિક્ષણના પડકારો; ભાષા સંબંધિત મુશ્કેલીઓ, ભૂલો અને અવરોધો
- ભાષાકૌશલ્ય (સાંભળવું, બોલવું, વાંચવું, લખવું, અર્થગ્રહણ, શબ્દભંડોળ) અભિવ્યક્તિ.
- ભાષા કૌશલ્યોનું મૂલ્યાંકન
- અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી:
- પાઠ્યપુસ્તક, મલ્ટીમીડિયા સામગ્રી, બહુભાષીય સ્રોતો
- ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (Remedial Teaching)

અથવા

(C) સામાજિક વિજ્ઞાન-પદ્ધતિ શાસ્ત્ર (75 ગુણ) (75 પ્રશ્નો)

● સામાજિક વિજ્ઞાન વિષય વસ્તુ (50 ગુણ) (50 પ્રશ્નો)

- સામાજિક વિજ્ઞાનમાં દેશ-પ્રદેશની ભૂગોળ/ઈતિહાસ, દેશની આર્થિક અને સામાજિક પરિસ્થિતિ, સામાજિક મૂલ્યો જેવી બાબતોને આવરી લેવાશે. આ કસોટીમાં ધોરણ 6 થી 8 ના સામાજિક વિજ્ઞાનનો અભ્યાસક્રમ આધારિત પ્રશ્નો. પરંતુ તેનુ કઠિનતા મૂલ્ય અને સંબંધ ઉચ્ચ માધ્યમિક શિક્ષણ (ધોરણ-12) સુધીનો રહેશે.

● સામાજિક વિજ્ઞાન પદ્ધતિ શાસ્ત્ર (25 ગુણ) (25 પ્રશ્નો)

- સામાજિક વિજ્ઞાનની સંકલ્પના અને સ્વરૂપ
- સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયમાં નિર્ણયાત્મક શક્તિ
- વિવેચનાત્મક યાદશક્તિ વિકસાવવી
- તપાસ/અનુભવજન્ય પુરાવાઓ
- સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણના ધ્યેયો
- વર્ગખંડ પ્રક્રિયાઓ અને પદ્ધતિઓ:
- આગમન પદ્ધતિ
- જીવનવૃતાંત પદ્ધતિ
- પ્રાદેશિક પદ્ધતિ (કુદરતી પ્રદેશ પદ્ધતિ)
- પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ
- આત્મકથા પદ્ધતિ
- આગમન-નિગમન
- પ્રવાસ પદ્ધતિ
- સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ માટે અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી
- પૃથ્વીનો ગોળો
- નકશા
- ચાર્ટસ
- ચિત્રો
- સિક્કા

- નમૂના
- સમય રેખા
- એટલાસ
- સામાજિક વિજ્ઞાન/અભ્યાસ શીખવવાની મુશ્કેલીઓ
- સામાજિક વિજ્ઞાનનો અન્ય વિષયો સાથેનો અનુબંધ
- સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયના સંદર્ભો (સંદર્ભ, પુસ્તકો, મેગેઝિન, Websites વગેરે)
- સામાજિક વિજ્ઞાન ખંડ અને સામાજિક વિજ્ઞાન મંડળ
- સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ દ્વારા મૂલ્ય શિક્ષણ
- સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ અને ક્ષેત્ર મુલાકાત

कोई भी लक्ष्य बडा नहीं,
जीता वोही जो डरा नहीं

1 અર્થગ્રહણ ગદ્ય-સમીક્ષા

GYAN LIVE

અર્થગ્રહણ :

* ડેવિડ રસેલ (David Rusel) કહે છે કે શબ્દની સ્પષ્ટ ઓળખ અને તેના અર્થનું જ્ઞાન, વાચન અર્થગ્રહણ સાથે ઘનિષ્ઠ સંબંધ ધરાવે છે.
* ભગવદ્‌ગોમંડળમાં અર્થગ્રહણ શબ્દ માટે 'અર્થ ગ્રહ' શબ્દ પ્રયોજ્યો છે, જેનો અર્થ આપ્યો છે, મતલબની સમજણ. સાર્થ જોડણીકોશ મુજબ અર્થગ્રહણનો અર્થ છે, 'અર્થ સમજવો તે' અર્થાત 'વાચનસામગ્રીનો વાચક જે અર્થ સમજે છે તે'. વાચ્યસામગ્રીનો વાચકે પોતાની બુદ્ધિ ક્ષમતા મુજબ જે શાબ્દિક, પ્રતિકાત્મક કે સંદર્ભક જે અર્થ ગ્રહણ કર્યો છે તે.
* અર્થગ્રહણ/ગદ્યાર્થગ્રહણમાં એક ફકરો આપેલ હોય છે અને તેના પરથી પૂછેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપવાના હોય છે. જેમાં નીચેના તબક્કા અનુસરવા.

ક્ષમતાની ચકાસણી

* આ પ્રશ્નો આપેલા ફકરાને સમજવામાં વાચકની ક્ષમતાની ચકાસણી કરશે.
* ગદ્યસમીક્ષા / અર્થગ્રહણમાં મુખ્યત્વે વાચક પાસેથી બે પ્રકારના જ્ઞાનની જરૂર પડે છે.
  1. શબ્દભંડોળ જ્ઞાન અને
  2. લખાણની સમજ
* કોઈ લખાણને સમજવા માટે, વાચક લેખનના ભાગમાં વપરાતા શબ્દભંડોળને સમજવા માટે સક્ષમ હોવા જોઈએ. સમજણની કસોટી માટે ચોક્કસ વાંચન કૌશલ્ય, ફકરામાંથી મુખ્ય વિચારોને સમજવાની ક્ષમતા, તેમને સંકલિત કરવા, અનુમાન લગાવવા અને ફકરાની યોગ્ય સમજના આધારે તારણો કાઢવાની ક્ષમતા જરૂરી છે. આખરે, સ્પષ્ટ સમજણ મેળવીને, ઉમેદવારે ફકરાના અંતે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપવાના છે.
  - મુખ્ય થીમ અથવા કેન્દ્રીય વિચાર
  - મુખ્ય વિચારોની ઓળખ
  - ફકરાનો સારાંશ/શીર્ષક આપો
  - વાક્યના અન્ય વાક્ય સાથેના સંબંધ નક્કી કરો
  - પોતાની જાતને પ્રશ્નો પૂછો
  - ઉકેલનો અભિગમ
* સામાન્ય રીતે આવા પ્રશ્નોના જવાબો પરિચયકથા અથવા સમાપન ફકરામાં હોય છે. પ્રથમ અથવા છેલ્લા અથવા બંને ફકરાઓનું ઝડપી વાંચન મદદરૂપ છે.
* આપેલા ગદ્યખંડના અર્થને સમજવો એટલે ગદ્યાર્થગ્રહણ.
* ગદ્યાર્થગ્રહણ એ ઉમેદવારની સમજણ શક્તિની કસોટી છે ગદ્યાર્થગ્રહણ જેટલું સરળ લાગે છે. ખરેખર પરંતુ તેનાથી ઘણું અઘરું છે. ગદ્યાર્થગ્રહણ ઉમેદવારોની આકલન શક્તિની કસોટી કરે છે. આ આકલન શક્તિ એટલે કે સમજવાની શક્તિ તમે જે વાંચ્યું છે. તેમાંથી તમે શું સમજ્યા છો તેની ચકાસણી અહીં થાય છે. સાથે સાથે તમારી સમજણ જવાબરૂપે તમે કેવી રીતે રજૂ કરો છો. તેની ચકાસણી દ્વારા તમારી લેખન કલાની પણ ચકાસણી થાય છે.